Romanoslavica vol. XLVI, nr. 2

CONFLUENȚE LIRICE: MARIN SORESCU ŞI VASKO POPA
(Experiențe de tălmăcire: de la poet la poet)

Octavia NEDELCU

Pendant les derniers décénies, les recherches dans le domaine de la traductologie ont favorisé l'apparition de nombreuses études, publications et institutions spécialisées où la théorie a souvent une importance excessive en comparaison avec des exemples concrets. C'est déjà un lieu comun l'assertion selon laquelle la traduction la plus difficile est celle de la poésie et que les meilleures traductions sont realisées par les poètes. L'histoire de la littérature nous y offre beaucoup d'exemples. Dans notre ouvrage nous avons analysé en quelle mesure le poète roumain Marin Sorescu assume consciencieusement la condition du traducteur de la poésie de Vasko Popa, un grand poète moderniste serbe et la nature de la trahison qui en résulte, étant donnée les éléments consonnantiques et osmothiques de leurs créations. Traduit en roumain, Vasko Popa donne l`impression d`un excessif voisinage thémathiques avec les modernistes roumains, y compris Marin Sorescu qui réussit portant à s'approcher le plus de la quintessence de la création du poète serbe.

Mot clefs: poèsie, traduction, (neo)modernism, Vasko Popa, Marin Sorescu

La o aruncătură de băţ de poezia română, pe care-o cunoaşte din faşă, beneficiind, în acelaşi timp, şi de tradiția sârbo-croată pe care-o ştie tot din faşă (cea dea doua), Vasko Popa a apărut în Europa ca un fenomen de răscruce. O răscruce balcano-carpatină. Vârful cel mai înalt, aparent deal cu cucă, fiind piscul falnic de lângă Vârşeţ. Căci, gospodar, poetul şi-a ridicat singur în slavă muntele, l-a crescut şi l-a oblojit, înconjurându-l cu cețuri şi bântuindu-l cu viscole. Un Olimp propriu, cu zei şi idoli băştinaşi. Evident, poziția geografică avantajoasă n-ar fi însemnat nimic fără harul său deosebit. Un talent drept ca bradul şi cinstit ca lacrima. Acesta a atras atenția şi asupra zonei de obârşie. Vasko Popa este unul din poeții, era să zic „ai noştri", dar voi zice „din Iugoslavia", care a plecat cu traista-n băţ în lume, s-o cucerească, având în traistă cântece de-acasă. Ce fel de cântece, vom vedea imediat. Trudind la tălmăcirea versurilor lui, alături de Slavomir Popovici, pierzând un an şi-o vară, ba mai mult, din diverse cazuri, variind între tărăgănare şi ghinion, am câştigat mult mai mult decât un an şi-o vară. Căci bucuria cunoaşterii, în adâncime, a unui mare poet, pe care îl întâlnisem, e

BDD-A24176 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

> drept, de multe ori, nu-i de colea. Cunoşteam omul, dar poezia mai puțin. Acum mesajul acestei lirici, răscolite, vine din urmă, aruncând noi lumini asupra insului. Când am terminat lucrul, voiam să-i transmit lui Vasko entuziasmul meu, într-o telegramă: „Tradus stop formidabil stop nobelul stop după uşă stop". Dar mi-am adus aminte că nu răspunde la scrisori, rămânându-mi calea mai dificilă să-mi explic pornirea admirativă într-o cronică literară[1],

ceea ce, de altfel, şi face Marin Sorescu, în prefața volumului de versuri ale lui Vasko Popa, *Sare de lup,* editura Univers, Bucureşti, 1983.

Soarta a vrut ca „acest cetățean al lumii", poetul universal Vasile Popa, născut la Grebenac, în 1922, în Banatul iugoslav, să fie român, să debuteze cu versuri scrise în limba română[2], dar să se consacre şi să cucerească toate meridianele lumii în limba țării de origine, limba sârbă (pe atunci, sârbocroată). Nu este deci surprinzătoare relația lui privilegiată cu limba română. A fost tradus în 22 de limbi, dintre care, dacă exceptăm limba engleză, în care opera sa este prezentă în 11 volume de poezii, limba română se află pe locul al doilea, cu 7 volume. Dacă mai adăugăm la acestea şi sute de poezii traduse în revistele literare româneşti, începând cu revista „Lumina" din Pančevo[3], continuând cu „România literară", „Luceafărul", „Contemporanul", din Bucureşti, „Tribuna", din Cluj, revista „Orizont", din Timişoara „Convorbiri literare" din Iaşi şi „Ramuri" de la Craiova, vom înțelege acea relație specială şi sentimentală a acestui poet vizionar a cărui operă inedită a constituit obiectul a sute de articole, critici literare, recenzii, monografii, cursuri speciale la o serie de universități prestigioase din lumea întreagă şi a patru teze de doctorat[4].

Asupra acestui fenomen liric, de răscruce, revoluționar pentru ambele literaturi s-au aplecat în calitate de tălmăcitori şi nu numai, nume de rezonanță din literatura şi cultura română precum: Nichita Stănescu[5], Marin Sorescu[6], Ioan Flora[7], Radu Flora,

---

[1] p.5-6.

[2] Se ştie de o singură poezie.

[3] Vasko Popa este primul redactor responsabil al revistei de literatură, artă şi cultură „Lumina", care a început să apară în limba română la Vârşeț din 1947 până în prezent.

[4] Menționăm că două teze de doctorat (din păcate, încă nepublicate) au fost susține în România de poeții de expresie sârbă, Slavomir Gvozdenovici la Bucureşti (*Imagine şi expresie în poezia lui Vasko Popa*, 2000, îndrumător îndrumător ştiințific, prof.dr. Dorin Gămulescu) şi Liubița Raichici, la Timişoara (*Vasko Popa în literatura română,* 2008, îndrumător ştiințific, prof.dr. Cornel Ungureanu).

[5] Vasko Popa, *Versuri*, în româneşte de Nichita Stănescu, Ed. Tineretului, Bucureşti, 1966.

[6] Puțini mai ştiu astăzi că Marin Sorescu a fost şi un remarcabil cronicar literar, eseist şi traducător. I-a tradus şi comentat cu strălucire pe Ezra Pound şi Thomas Eliot, demonstrând, încă o dată, dacă mai era nevoie, că traducerea poeziei este un „privilegiu" destinat, cu precădere, poeților.

[7] Vasko Popa, *Poezii*, 1-2, Ed. Libertatea, Panciova, 1983 în traducerea lui Ioan Flora. Acelaşi traducător poet va tălmăci volumul de poeme *Câmpia neodihnei*, publicat la Ed. Minerva, 1995.

BDD-A24176 © 2010 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

Gellu Naum, Geo Bogza, Veronica Porumbacu, Eugen Simion, Cornel Ungureanu, Corneliu Barborică[1] şi mulţi alţii.

Despre semnificaţia traducerii şi utilitatea traducerilor s-a scris mult, poate nu însă cu suficientă convingere că actul traducerii este una dintre cele mai concrete şi mai importante activităţi sociale de mediere în transferul de valori culturale. Receptarea în lume a literaturilor din fosta Iugoslavie după a doua jumătate a secolului al XX-lea dovedeşte interesul crescând pentru Iugoslavia, în general, precum şi pentru literatura sârbă, în special. În această perioadă de mai mult de o jumătate de veac s-au tradus în jur de 3000 de cărţi în peste patruzeci de ţări pe cinci continente. În ciuda apropierii geografice, a spiritualităţii înrudite, a istoriei de nu puţine ori comune ori similare ale popoarelor noastre, receptarea literaturii sârbe în România s-a realizat de cele mai multe ori drept consecinţă a şocurilor literare şi artistice provocate de scriitorii acestui spaţiu ex-iugoslav, catalogat drept balcanic, în cultura occidentală. A se vedea cazul scriitorilor Andrić, Crnjanski, Pavić, Pekić, Kovačević, Kiš ş.a. traduşi în română după ce au făcut carieră internaţională. Vasko Popa nu face excepţie, receptarea celui mai tradus poet sârb în ţara noastră realizându-se târziu, „fireşte", spunea cu ironie acelaşi Marin Sorescu în sursa citată, deşi „distanţa dintre Belgrad şi Timişoara putea fi străbătută în câteva zile pe jos, de fiecare poem al său".

E greu să scrii despre Vasko Popa fără să contextualizezi literaturile sud-estului european. E aproape imposibil să redai în câteva cuvinte chintesenţa operei sale, şi totuşi Marin Sorescu reuşeşte să-i facă portretul din câteva tuşe de penel: „Modernist arhaic, avangardist cu măsură care şi-a altoit tradiţionalismul din sânge cu ultimele cuceriri poetice, tăind, c-o custură, creanga foarte sus şi lăsând să înmugurească ceva ca o coroană nouă şi minunată: poezia susnumitului Vasko Popa, cetăţean al Vîrşeţului şi al lumii"[2].

Vasko Popa era scriitorul venit la timp, într-o Iugoslavia ce-şi propusese o rezistenţă antistalinistă şi în plan cultural. În 1947 se numeşte încă Vasile Popa şi este unul dintre ideologii notabili ai epocii postbelice.

Născut la Vârşeţ, într-un Banat tăiat în două, sângerând încă, într-un imperiu austro-ungar în descompunere, în palpabilă ascensiune a fascismului şi în plină recesiune economică, Popa face studii la Bucureşti, Viena şi Belgrad unde absolvă Facultatea de Filosofie.

În scurta perioadă a studiilor de medicină din Bucureşti (1948), Popa îi descoperă pe suprarealiştii români, prezentându-l ulterior pe Saşa Pană cititorilor revistei „Lumina", în calitate de bun cunoscător al avangardei româneşti. Criticul literar Cornel Ungureanu avansează ideea, într-un studiu din revista „Steaua" (9/1990), că opţiunea pentru prenumele care-l va consacra în literatură, cel de Vasko, nu este numai echivalentul sârbesc al lui Vasile, ci întâlnirea cu poezia lui Gellu Naum, respectiv cu

[1] A se vedea Corneliu Barborică, *Studii de literatură comparată,* Ed. Univers, Bucureşti, 1987.
[2] Vasko Popa, *Sare de lup. Versuri,* Ed. Univers, Bucureşti, 1983, traducere şi prefaţă Marin Sorescu şi Slavomir Popovici.

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

placheta acestuia de poezii din 1938, intitulată *Vasco da Gama.* Cine citeşte motto-ul cărţii lui Gellu Naum poate descoperi o legătură intrisecă între cei doi „navigatori”:

> Călătoria aceasta pe un ocean de oase, purtând uneltele esenţiale: somnul, dragostea, sângele/ Din port în port, neliniştitoarea ambarcaţiune trecea nestingherită. La docurile poetice se declamă. Ce orgi orizontale desfigurau pânzele?/ Spartă, carcasa navei, singură să facă faţă uraganului, continua zig-zagul unei traiectorii hidoase şi feerice, în ale cărei legi zornăiau unghiurile cele mai obscure ale arsurilor noastre.

Nici că se poate un mesaj mai limpede, consideră, pe drept cuvânt, Cornel Ungureanu: el, Vasko, trebuia să poarte mai departe cuvântul confraţilor încarceraţi în spatele Cortinei de fier. El trebuia să îmbarce pe Arcă emblemele condamnate, efigiile lăsate în paragină, imaginile regale ale împărăţiei suprarealiste. El este de stânga şi nu-şi reneagă nimic din trecutul său. El este pe Arcă. El va fi poetul spaţiului închis, al reculegerii şi al penitenţei. El va fi poetul celeilalte Lumi, asasinată, mutilată în carcerele staliniste[1].

Fără îndoială că Vasko Popa a intrat în literatură într-o perioadă de mari frământări politice, considerându-se un supravieţuitor care a fost nevoit, în această calitate, să-şi creeze propriul său limbaj, de mesaje, semne, modele şi simboluri noi. Astfel, apariţia volumului *Kora* (Scoarţă)*,* în 1953 a reprezentat un adevărat şoc pentru adepţii literaturii tradiţionaliste, împărţind lumea literară din Iugoslavia în două tabere, cu judecăţi de valoare pro sau contra ale exegeţilor ori poeţilor vremii, aserviţi mai mult sau mai puţin regimului: Milan Bogdanović, Nikola Milošević, cu a sa aserţiune antologică privind „calul cu opt picioare” a lui Popa, considerat un atentat la logica zoologiei, Predrag Palavestra, Gustav Krklec, de o parte a baricadei, şi Zoran Mišić, Skender Kulenović, Petar Džadžić, de cealaltă parte, acesta din urmă scriind despre acelaşi cal: „Calul lui Popa are opt picioare, iar aceasta nu este, evident, o greşeală de tipar”[2].

Volumul de debut *Kora* şi, ulterior, *Nepočin polje* (Câmpia neodihnei*,* 1956) îl propulsează pe Vasko Popa direct în contingentul poeţilor de talie naţională, generând la scurt timp, o orientare poetică, o şcoală de poezie, vaskopopismul, un izvor nesecat de inspiraţie din care se vor adăpa cu precădere poeţii din Voivodina multietnică, poeţii sârbi din România şi faţă de care nu vor rămâne insensibili nici Marin Sorescu, ori Nichita Stănescu, viitorii tălmăcitori ai acestuia.

Ceea ce e uimitor în opera poetică a lui Vasko Popa este universul ei tensionat, surprinderea sentimentului în momentul lui de implozie existent şi în următoarele lui

[1] Vasko Popa, *Inel celest. Poeme alese.* Selecţie şi traducere de Ioan Flora. Prefaţă de Cornel Ungureanu, Ed. Grai şi suflet-Cultura naţională, 2000.

[2] Este vorba despre poezia *Calul,* din ciclul de poeme *Inventar,* al volumului *Scoarţa* în tălmăcirea lui Marin Sorescu*: De obicei/ Opt picioare are/ Între fălci/ I s-a aşezat omul/ Cu cele patru puncte cardinale.*

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

volume: *Sporedno nebo* (Cerul secund, 1970)*, Uspravna zemlja* (Ţara verticală, 1972)*, Vučja so* (Sare de lup, 1975)*, Živo meso* (Carne vie, 1975)*, Kuća nasred druma* (Casa la mijlocul drumului, 1980)*, Rez* (Incizie, 1981).

Poezia lui Popa foloseşte drept teme, cu precădere, obiecte simple din lumea reală. Acest gen de poezie, apărut în literatura polonă, odată cu Miłosz, Herbert, Białosyewski, Zagórski, prezent ceva mai devreme în expresionismul german la August Stramm a iniţiat deconstrucţia limbajului poetic al cărui efect a fost descoperirea structurii procesului de semnificaţie în care semnele joacă un rol definitoriu. Se observă, aşadar, o adevărată fenomenologie a obiectelor cu conotaţii estetice, cognitive sau utilitare, o poezie care comunică prin intermediul obiectului reflecţii şi idei subtile în contextul unei noi viziuni poetice. Această corelaţie între obiect şi semn trimite spre concretizarea şi materializarea semnului, pe de o parte, şi spre obiectivizarea imaginii sau a reprezentării realităţii cu ajutorul semnelor, de cealaltă parte. Pentru Ludwig Wittgenstein[1], de pildă, obiectele sunt un fel de substitute metaforice, acestea există într-un spaţiu al relaţiilor. Natura relaţională dintre semn şi obiect demonstrează natura relaţională a sistemului lingvistic, ca un sistem în care semnificaţia se produce din diferenţa între semne (obiecte), semnificaţia derivând din diferenţă. El înţelege lumea ca totalitate a faptelor şi a obiectelor prezente, în timp ce suma infinită a afirmaţiilor elementare, independente logic unele de altele, nu ar fi decât copia lumii existente, iar sentinţele rezultate, consecinţele logice ale faptelor. Acesta consideră că valoarea cuvintelor este autentică numai în măsura în care devin ca mijloace de comunicare.

Dacă poeţii generaţiei sale erau mai mult interesaţi să cultive echivocul artistic, chiar esoteric, Vasko Popa nu-şi sacrifică poezia pe altarul ambiguităţii sau al neclarităţii. Meritul lui Vasko Popa e acela de a fi găsit o formulă poetică, uşor accesibilă. Facilitatea se dovedeşte însă înşelătoare şi, când crezi că ai descifrat codul acestei lirici, dai peste o uşă închisă. Vasko Popa reuşeşte să învioreze, să reînnoiască temele universale printr-o aparenţă prozaică combinată cu intertextul, prin complicitatea cititorului cu poetul, fără să le depoetizeze cu adevărat. Există o poeticitate la el de tip oral, ca la Jacques Prévert, Raymond Quéneau sau chiar Desanka Maksimović. Concepute ca nişte ghicitori, poemele din ciclurile *Predeli* (Privelişti) au savoarea unor definiţii năstruşnice, uneori chiar ludice: „Faţa de masă se-ntinde/ Cât vezi cu ochii/ Nălucă/ Umbra scobitoarei urmează/ Însinguratele urme ale paharelor” *(Pe masă);* „Gulerele au retezat cu colţii/ Gâturile ascunse ce clocesc/ În pălării calde/ Degetele amurgului ies /Din mânecile vădane” *(În cuier)*[2].

Suita de „privelişti” se completează cu inventarul domestic din ciclul *Inventar* în poemele: *Calul, Măgarul, Raţa, Porcul, Găina, Păpădia, Castanul, Scaunul, Piatra, Cartoful* ş.a.: „Căscatul gurilor slobode/ Deasupra orizontului foametei/ Sub pata oarbă

[1] Ludwig Wittgenstein (1889-1951), filosof austriac, autorul unor contribuţii fundamentale în dezvoltarea logicii moderne şi a filosofiei limbajului în *Tractatus Logico-Philosophicus* (1921).
[2] Toate exemplele citate din tălmăcirile versurilor lui Vasko Popa se află în volumul *Sare de lup.*

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

a saţietăţii" *(Strachina);* „În cămara amintirilor /Cu năpraznice zori/ Încolţeşte/ Şi toate astea/ Fiindcă în inima lui/ Doarme soarele *(Cartoful)*.

Guénon spunea că omul modern ratează cunoaşterea simbolică. Un simbol exprimă nu numai ce se vede, ci şi invizibilul. Omul modern a pierdut obişnuinţa de a vedea sub scoarţa lucrurilor, a pierdut harul de a avea viziuni, de a visa. Vasko Popa întemeiază o nouă lume în literatura sârbă, înfige un ţăruş de delimitare a hotarului său poetic de care să-şi priponească Pegasul. După Vasko Popa nu se mai poate scrie poezie ca înainte de el. Original şi inventiv, Vasko Popa e un spirit funciar antidogmatic. Versurile lui sunt ingenioase, inteligente, pline de sugestii şocante care au făcut deliciul unui public larg şi i-au satisfăcut şi pe critici. Era o promisiune de înnoire.

Chiar dacă ştia bine româneşte, nu scria în limba română, fiindcă el era instalat în literatură în limba sârbă, precum Cioran în limba franceză. Tradus în româneşte, Vasko Popa lasă impresia unei excesive vecinătăţi, confluenţe cu modernii literaturii române, inclusiv cu Marin Sorescu, unul dintre tălmăcitorii săi.

Asemenea lui Vasko Popa, „rareori o epocă şi-a născut mai la timp poetul potrivit", scrie Nicolae Manolescu în recenta *Istorie critică a literaturii române*[1] despre Marin Sorescu. După dezastrul realist-socialist, Sorescu reuşeşte să destupe toate izvoarele limbii vorbite, adăugând o nativă inventivitate ludică. Interesaţi mai toţi din generaţia sa de a cultiva ambiguitatea, echivocul lingvistic şi chiar esotericul, Marin Sorescu, dimpotrivă, reuşeşte să creeze o formulă poetică de succes, cea a realismului poeziei în care cotidianul şi-a găsit un loc împreună cu banalitatea existenţei. Sorescu, ca şi Popa, înviorează temele mari, le face simpatice, fără să le depoetizeze, spărgând tipare: „Un pai şi-a petrecut toată tinereţea/ Într-o saltea/ Şi credea despre lume/ Că n-are decât o singură dimensiune: Greutatea" *(Un pai);* „Strânge hârtii/ Le leagă cu sfoară,/ Roşii hârtii, albastre, verzi,/ Scrise,/ Cu pioneze în ele/ Se apleacă pe drum,/ Peste cărţi,/ Toată viaţa,/ Doamne, câte hârtii!/ Câte cârpe!" *(Vântul);* „Un fluier ţipă deodată/ În spatele unui trecător/ Al cărui trup se umple de rumeguş/ Ca un copac, când simte/ În marginea pădurii/ Gaterul" *(Fluierul)*[2].

Sorescu reprezintă cazul paradoxal al unui poet care pare subiectiv, liric, chiar analitic, dar nu e. Dacă, la Popa, poemele sale sunt naraţiuni cu tâlc, la Sorescu, neobosit regizor pe cont propriu, poeziile sale sunt mai degrabă pantomime cu tâlc, într-un teatru mut, gen în care se va şi consacra.

Mult mai consonantice şi chiar osmotice ni se par poemele de dragoste, care au ca miez un anumit intimism în doi, atât de lirice în prozaicul lor:

> Azi am văzut un ochi/ Care mă iubea./ Vedeam bine că m-ar fi primit/ Sub sprânceana lui./ Dar a venit un nor/ Şi ochiul s-a închis,/ Ori s-a speriat/ Şi-a fugit în chipul tău/

[1] Vezi articolul despre Marin Sorescu în *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură,* de Nicolae Manolescu, p. 1029, Ed. Paralela 45, Bucureşti, 2008.

[2] Toate versurile lui Marin Sorescu citate în lucrare au fost preluate din volumul *Poeme. Cele mai frumose poezii,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1976.

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

> Lângă celălalt ochi, /Lângă fruntea şi lângă gura/ Care nu mă iubesc" *(Arcade-Marin Sorescu)*;
>
> Merg/ De la o mână la cealaltă/ Unde eşti/ Te-aş îmbrăţişa/ Îţi îmbrăţişez absenţa/ Ţi-aş săruta glasul/ Aud râsul depărtărilor/ Buzele-mi sfâşie faţa/ Din palmele secate/ Mi te arăţi strălucitoare/ Aş vrea să te văd/ Dar îmi cad pleoapele/ Alerg/ De la o tâmplă la alta/ Unde eşti. *(Departe în noi,* Vasko Popa).
>
> Aşa cum stai,/ Dreaptă,/ cu braţele moi/ Pe pântecul plin,/ Pari o veche soţie de voievod/ Ţinându-şi ctitoria. (...) „Noi, Ion şi Ioana,/ Cu puterile noastre/ Am durat acest sfânt/ Copil/ Întru veşnica pomenire/ A acestui soare/ Şi-a acestui pământ" *(Ctitorie,* Marin Sorescu).

Sunt câteva spicuiri a două orizonturi lirice îngemănate în generoasa intimitate în doi. Poemele de dragoste a celor doi poeţi au ceva din solemnitatea senzuală a versetelor biblice din *Cântarea cântărilor*.

Cercul este unul dintre cele mai importante semne ideografice ale poeziei lui Popa. Perfecţiunea, garanţia unei integrităţi interioare, profunda concentrare în spirit sunt doar câteva din caracteristicile pe care această formă le conferă lucrurilor. În felul acesta poetul creează cercuri lirice care şi atunci când diferă se ating sau chiar se întretaie: „Vorbim despre cercul/ Care se închide/ Care trebuie să se închidă/ Ca să se elibereze/ De începutul său şi de sfârşitul său/ După toate acestea cum să mai spun/ Că asta a fost/ Plimbarea noastră din urmă" (*Plimbare în cerc*). Ciclicitatea e prezentă şi la Sorescu: „Locuiesc într-o roată./ Îmi dau seama de asta/ După copaci./ De câte ori mă uit pe fereastră/ Îi văd/ Când cu frunzele-n cer,/ Când cu ele-n pământ" (*Roata*).

Demitizarea prin tratarea familiară a temelor universale este un procedeu folosit de ambii poeţi, dar uşor diferit. Pentru Sorescu personaje, personalităţi din istoria naţională ori literatura universală ca Mircea cel Bătrân, Seneca, Don Quijote, Shakespeare, Prometeu, Ovidiu, Edgar Allan Poe ş.a. populează poemele sale firesc, în scenarii neobişnuite din perspectiva unui ţăran mucalit, ori al unui copil pus pe şotii: „Mie îmi vine să mă aşez pe genunchii lor/ Şi să-i trag de mustăţi/ Şi să-i întreb, de ce sunt toţi/ Îmbrăcaţi în zale? *(Bărbaţii);* „Mă duc spre mare şi vorbesc cu Ovidiu" (*Către mare*); „Lui Prometeu i se lăsase dreptul de replică, totuşi. (...) Singura replică pe care spunea era aceasta:/ – De ce ficatul? *(Perpetuum mobile);* „Marea ia pietre-n gură şi-l îngână pre Cicero,/ Care era cam bâlbâit şi-şi hrănea bâlbâiala cu pietre de moară" *(Ameţeala)*. La Vasko Popa această abordare este mai puţin prezentă: „Dacă Sterija s-ar plimba ca şi când ar trăi/ În fiecare seară pe calea Jabuka/ Lesne l-aş putea întâlni/ I-aş aminti/ Că-ntr-un loc a scris/ Vîrşeţul e oraş frumos/ În altul/ Totul e nimic/ Cu puţină dibăcie/ Din cele două spuse ale lui aş putea/ Trage concluzia/ Că nimicul e frumos *(Frumosul nimic, Carne vie)*, pentru că temele istorice sunt tratate cu gravitate de pictor de fresce, de tablouri votive şi hieratice. Ciclurile *Pelerinaje, Izvorul lui Sava, Câmpia*

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

Mierlei din volumul *Ţară verticală* sunt grăitoare în acest sens: „Eu mierla/ Călugăr mereu printre păsări/ Îmi strâng şi-mi desfac aripile/ Oficiez în mijlocul câmpului meu/ Şi acolo în cioc preschimb în cântec/ Stropul de rouă şi grăuntele de pământ/ Tu bătălie fii mâine frumoasă/ Cum s-ar zice dreaptă. (...) Cânt/ Şi-aprind o pană din aripa stângă/ Cântecul să-mi fie primit" *(Cântecul mierlei).* Vasko Popa a inventat propria formulă în a construi metafore sintetice după modelul limbajului poetic al formelor restânse din folclorul sârbesc.

Deşi, la prima lectură, versurile lui Popa par accesibile tuturor, cu fiecare volum este tot mai greu să urmăreşti această poezie. Poetul îşi schimbă registrul poetic, explorează domenii poetice noi, iar cititorii săi sunt din ce în ce mai puţin dispuşi să-l urmeze. Dacă primul volum, *Scoarţa,* a marcat eliberarea de dogme, abolirea unei anumite tradiţii, universalizarea lumii individuale, a obiectelor, a mediului înconjurător, perioada volumelor următoare, *Cerul secund* şi mai ales *Sare de lup* evoluează spre căutarea universalului prin simboluri naţionale, izvor nesecat de inspiraţie. În ciuda arhitecturii vaste poetice, unice şi rezistente, a lui Vasko Popa alcătuită din opt volume de poeme, acesta a rămas fidel, mai mult decât oricare alt poet, crezului său poetic: realismul poeziei sale în care cotidianul şi-a găsit loc împreună cu banalitatea existenţială pare a fi coloana vertebrală a poeziei sale. Dacă îndepărtăm însă acest văl transparent al cotidianului anost, descoperim mituri cu ecouri de mii de ani în urechea culturii şi civilizaţiei europene.

Creaţia lui Vasko Popa este greu de de încadrat, având în faţă un poet mare, unic şi indivizibil, a cărui operă se întinde „departe în noi". Dacă, la început, putem vorbi de o etapă năvalnică suprarealistă, e evident că Popa se îndreaptă spre un neomodernism unde se împletesc sacrul cu profanul, miticul cu istoricul, arhaicul cu modernul, tragicul şi umorul. Poezia sa, după cum spunea atât de frumos Marin Sorescu este „o poezie de dulce... plină de bunătăţi, carnală, aromată, de o senzualitate chiar şi a abstractului, cel încărcat de neodihnă... cu păreri de post"[1].

Între lumi şi între ceruri, obligat să aleagă, Popa nu face opţiuni, el nu poate fi priponit în algoritmuri şi ecuaţii literare, în ramuri şi încrengături lirice canone. Pegasul lui cu opt picioare zboară spre înaltul „cerului secund", aleargă pe tăpşanul „câmpiei neodihnei" spre a se opri în faţa „casei din mijlocul drumului", acasă, la Vârşeţ, încheind ciclul.

Umberto Eco afirma, în experienţele sale de traducere, din volumul *A spune cam acelaşi lucru*[2] că, atunci când citeşte traducerea pe care un mare poet a făcut-o dintr-un alt mare poet, nu se aşteaptă să găsească ceva asemănător cu originalul, ci vrea să vadă în ce fel artistul traducător s-a raportat la artistul tradus. Poetul Marin Sorescu, îşi asumă conştient condiţia traducătorului şi natura trădării din traducere, dar reuşeşte

[1] Marin Sorescu, *Păreri de post despre poezia de dulce a lui Vasko Popa,* prefaţă la volumul *Sare de lup.*

[2] Vezi Umberto Eco, *A spune cam acelaşi lucru. Experienţe de traducere,* Ed. Polirom, Iaşi, 2008.

BDD-A24176 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)

să se apropie cel mai mult de chintesența universalității poeziei lui Vasko Popa: „Cu puțin efort/ Am găsit totuşi echivalențe mulțumitoare... În dreptul inimii mi-a tremurat mâna/ Şi-am făcut o pată de soare/ Am mai încercat eu s-o dreg/ Cu părul de pe piept. Dar m-am poticnit definitiv/ La suflet" *(Retroversiune)*.

BDD-A24176 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:55 UTC)